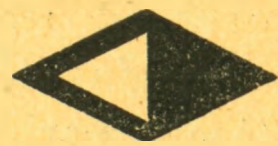

DR KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

SZOMBAT

Hogyan csinálnak mások belmíssziót?

Óbudai Freudiger Ábrahám jubileuma.
— Bródy Sándor körül. — Hitközségi
elnökök banketje. — Egy kis disputa.
— Hevesi Ferenc a Rombachban. —
Olvasom...! Nem olvasom...! —
Szines riportok, érdekes hírek, stb.

PÁZMÁNDY DÉNES:

K o r t á r s a i m

2. VERHOVAY GYULA

Kis tehetséggel nagy szerepet játszott a hajdani Magyarországon, de épp olyan gyorsan, mint ahogy feltűnt, le is áldozott. Még ifjú korában ismertem, az apját Verhovecznek hívták és Sátoraljauhelyen vendéglős volt. Igen jó koszt volt nála a Magyar Királyban, mert hisz előbb, mint szakács gróf Andrássy Gyulánál működött Terebesen. Gyula fia ott született az Andrássy kastélyban. Verhovay Ujhelyen járt a gimnáziumba. Igen középszerű tanuló volt. Azután Pestre jött, jogot járt az egyetemen, de nem fejezte be tanulmányait, hanem Kassán a hírlapszerkesztési pályára lépett. Beállt az EGYET-ÉRTÉS szerkesztőségébe. Meg kell vallani, kiváló pamflettíróvá képezte ki magát. De Csávolszky nem engedte őt szabadon dolgozni, miért is hamarosan megvált a laptól és saját kiadásában megjelentette a Függetlenséget. Munkatársai lettek: Hentaller Lajos és Hermann Ottó is. Ebben az orgánumban a 48-as pártot szolgálták, csak hogy erősebb irállyal. Különösen Tisza Kálmán politikáját ostorozta Verhovay, aki emellett antiszemita orgánumává is tette lapját. Különösen nagy lármát ütött Verhovay a tiszta-eszlári per tárgyalásakor. Ő maga Nyíregyházára tette át lakását és onnan véres tudósításokat írt lapjába. Lehet mondani, hogy ő vezette az uszítást az izraeliták ellen és ő volt a megteremtője a vérvád legendájának Magyarországon. A meglakolás azonban nem késett sokáig. Amíg Verhovay Nyíregyházán folytatta üzelveit, Ónódy Géza néhány antiszemita társával itt Budapesten, a Függetlenség szerkesztőségében nagy zavarokat idézett elő. Kitudódott ugyanis, hogy azok a pénzek, melyeket a lapnak egyesek adományként küldtek, nem érkeztek meg helyükre. A Függetlenség ugyan nyugtázta az összegeket, de nem fizette azokat be, hanem megtartotta magának. Ezek a pénzek, mintegy 12.000 forintot tettek ki, melyet a skandalum kipattanása után küldött be Verhovay az illető helyekre. Persze, hogy ez a szándékos mulasztás, melynek bűnügyi következményei is lehettek volna, teljesen alá-

ásta a Függetlenség tekintélyét. Verhovay ugyan megpróbálta kimagyarázni az esetet, tévedésére és jóhiszeműségére utalva; a közvélemény azonban nem nyugodott bele ebbe a védekezésbe. Verhovay akkori értéke súlyos csorbát szenvedett és ő soha sem tudta régi nimbuszát helyreállítani. A rákövetkező országgyűlési választásoknál ceglédi mandátumát is elvesztette, a lapja pedig fokról-fokra sülyedt. Barátai is elhagyták. Kényszerülve volt a Függetlenség szerkesztőségét Hentaller Lajosnak átadni. Ezen prekárius helyzetében egy menedék kínálkozott neki: megházasodott. Egy vagyonos iparos özvegyét vette nőül, aki azonban kikötötte, hogy férje véglegesen visszavonul a nyilvános szerepléstől. Verhovay Gyula teljesen szárnyszegetten Makó mellett, neje birtokára költözött, ahol még pár évet élt meghasonolva önmagával. Nyilvános szerepléséről egy sebhely tett tanuságot, melyet mellén viselt. Ugyanis báró Majthényi Istvánnal vívott párbajában veszedelmes tüdőlövést kapott, melyből csak nehezen épült föl annakidején. Ez a párbaja Verhovaynak úgy keletkezett, hogy a lapjában egy cikket írt „Frakkos banda” cím alatt a Nemzeti Casinóról, kiknek tagjait nevezte el így. A Casinó egyik választmányi tagja, báró Majthényi István elégtételt kért a szerzőtől, aki elfogadta a kihívást, mely egyszeri golyóváltásra húsz lépésről szólt. Majthényi híres pistolylovó volt és kevés célzási időn belül mellbelötte ellenfelét. Verhovay napokon át halálos veszedelemben volt. Barátai Bécsből betegágyához hívták Billroth Tamást is, aki csak aztán jött le Pestre, hogy az ezer forintos honoráriumot neki onnan táviratilag megküldték. A szívós természet segített rajta. Pár hét múlva felépült. Itt a fővárosban azonban a tömegek nagy tüntetést rendeztek a Casinó előtt. Napokon át nagy tömegek gyűltek össze a Kossuth Lajos uccában az épület előtt, melynek ablakait is beverték. Rendőrség és katonaság hosszabb ideig őrizte a Szép ucca szögletén levő házat.

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

Dr. SCHWARCZ BENJÁMIN rabbi:

Nézzük, hogyan csinálnak mások belmissziót

A *Szombat*, mely eddig is sok, már megvalósított és még ezután megvalósítandó szép és üdvös eszmét vetett fel, peszachi számában Dr. *Beneschofsky* Imre budai rabbitól „*Zsidó lelki gyakorlatok*” címen közöl egy gondolatokban gazdag, szépen megírt cikket, mely mindenkit — ki a zsidóság szebb és jobb jövőjét szívügyének tekinti — kell, hogy gondolkodóba ejtsen.

Budai kartársam, bár nem szólaltatja meg a vészriadót, mégis minden szavából kiolvashatjuk a zsidóság jövőjéért való aggodalmát, melyet benne leginkább ifjuságunknak vallási közömbössége és az élő vallástól való teljes eltávolódása táplál. És ez az ő aggodalma — szerintem is — nagyon-nagyon jogosult. Magam is 28 esztendeje legjobb tudásommal és Istentől nyert erőmnek legnagyobb megfeszítésével végzem a zsidó ifjuságnak vallási nevelését, de tartozom az igazságnak annak megállapításával, hogy a heti kötelező két órai vallásoktatás még akkor sem volna elég a szülői ház vétkes mulasztásának kárpótlására, ha minden hitoktató nemcsak művésze volna a paedagógiának, hanem valóságos prófétai lélekkel is végezné szent hivatását.

„*Semmi sincs még veszve, de a helyzet igen komoly, nagy, sürgető szükség van a legfokozottabb lelkipásztori munkára*”, írja a fiatal, lelkes kartárs és ezt a lelkipásztori munkát nemcsak az ifjuság számára tartja égetően szükségesnek, de ki akarja terjeszteni a felnőttekre is, mert — szerinte — a felnőttek lelkiigondozása sem mindenütt végkép megoldott feladat. Hát ez bizony nagyon is eufemistikus kifejezés! Mert ott még nagyobb a baj és még nagyobb a veszedelem! Mert a gyermeket legalább az iskolai fegyelem segítségével szoríthatjuk a templomok látogatására, az ünnepek tudomásvételére, de hol vannak azok az eszközök, melyekkel azt a sok tiz-

ezer hittestvérünket *visszahódíthatnók* a zsidósághoz, kik minden lelkipapcsolatot széttéptek, mely őket a zsidó közösséghez fűzheti és akik a zsidó közösséghez való tartozásukról *csak* akkor és *csak* annyiban vesznek tudomást, ha az állami törvényekkel rájuk *kényszerített* kultuszadójukat kell lefizetniök. Szinte marokra fogja lelkeket, ha arra gondolok, hogy mivé zsugorodna össze zsidó hitközségünk világhírű intézményeivel, ha egyszer az állam a vallást mindenki magánügyévé tenné, egy néhányszavas törvénnyel.

És amikor Dr. *Benoschofsky* Imre keresi az eszközöket és a módokat a zsidó lelkek visszahódítására, szinte félve pendíti meg a lelkipapok *szükséges* voltát. Fél attól, hogy ezzel *idegen formát*, más vallások formáját hozza a zsidósághoz. És ezt az aggodalmát úgy akarja eloszlatni, hogy bebizonyítja a *lelkipapok zsidó eredetét*. Nekem nincsenek ilyen skrupulusaim. Én a lelkipapokat és a lelkipásztori munkát olyan életkérdésnek és olyan sorsdöntőnek tartom, hogy *nemcsak a formát* venném át katolikus kartársainktól, de *még a módot is*, ahogyan ők csinálják, ha az *alkalmasnak bizonyul a hit mélyítésére és a lelkek visszahódítására*. Mert ha a cél közös, lehetnek eszközeink is ugyanazok. A tanulás, az okulás sohasem lehet szégyen és különösen nem az, ha arra gondolunk, hogy ők is sokat tanultak és még többet vettek át tőlünk, hogy *jussunk van hozzá*, hogy egyszer mi is tanuljunk más vallásu paptársainktól.

Nem szégyenlem bevallani, hogy én a belmisszió sorsdöntő jelentőségét és a lelkipásztori tevékenység legideálisabb módját egy katolikus organumból ismertem meg. Ez a lap, melynek címe *„Korunk szava“*, természetesen felekezeti lap, de hogy mennyire elüt a megszokott hasonló irányu lapoktól! Itt nem hadakoznak más vallások ellen, sem faji, sem vallási alapon, itt nem szolgálnak pártpolitikát, itt nem hallgatják el és nem szépítik saját hibáikat és mulasztásaikat, hogy csak a mások hibáit nagyítsák és mindig csak másokat gáncsoljanak, hanem saját hűbük lelkét akarják *komoly erkölcsi tartalommal és ideális istenhittel megtölteni*. — És ami egy felekezeti lapnál szinte forradalmi hangot jelent, hogy kimerik mondani, hogy a vallásnak és a papi munkának nemcsak az a célja, hogy hűbüket nyerjenek az egyháznak, hanem és leginkább az, hogy az *igazság szociális követelményeit az élet minden vonatkozásában megvalósítsák*. Első kötelességünk — írják — hogy a munkanélküliséget minden rendelkezésünkre álló eszközzel megszüntessük. És amikor ezeket a merész szavakat olvasom, önkéntelenül is arra kell gondolnom, hogy nem a mi bibliánk volt-e az első, mely vallási szentséggé emelte a szociális kérdések megoldását, hogy „ne legyen közötted szegény?“ Hát nekünk nincsenek-e munkanélkülieink?

Láttak-e már ezek valaha barakkjaikban rabbit? Érezték-e valaha, hogy az ő papjuk a testvéri szeretet melegével közeledik feléjük?

Ebben a lapban olvasok fiatal papokról, akiket, mikor először jelentek meg ilyen proletárok között, nemcsak ellenséges érzülettel, de valóságos gúnnyal fogadtak. S ezek a fiatal papok nem törődve semmivel, újból és újból felkeresték őket. Előbb vitába bocsájtkoztak velük, majd fokozatosan a lelkükhöz férköztek és saját személyükön keresztül *visszavezették* azokat az *egyházhoz* és *Istenhez*.

Olvasok papokról, kik maguk köré gyűjtik a kis proletár gyermekeket, eljátszanak velük, kirándulásokra, színházakba viszik őket, a lábukat lejárják, hogy azoknak ügyes bajos dolgaikat elintézzék és e kis pajtások lelkén keresztül a szülők lelkét is meghódítják.

Vannak papok, — olvasom — kik odaállanak a szedőgépekhez és röpiratokat készítenek és kiosztanak, melyekben az áll: „Mindenkít szeretettel hívunk meg erre a három napra, hogy lemosódjanak a gondok, a munka és hétköznapiak“. Ismerek papot, ki az iskolában a kicsiny gyermeket ifjusági egyházközségbe tömöríti, amelynek maguk a gyermekek a vezetői és itt nemcsak szociális munkára fogja őket, de előkészíti későbbi hivatásukra, a vallásközöségi teendőik megszeretésére. Meg is van munkájuknak az eredménye. Óriási tömegek sorakoztak az utóbbi években mögöttük, gyermekek, ifjak és öregek szeretettel csüggnek papjukon és egyházukon.

Hogy nálunk mindez nincs meg, legalább is ilyen mértékben nincs meg, az nem papjaink hibája. A mi papjainkban is megvan a készség, a hit, a lelkesedés, az erő, a tudás és az akarat és minden rabbi vállalja készséggel a legnehezebb munkát is a zsidó jövőért, csak tegyék lehetővé azt számunkra. Tudom azt is, hogy a mi felekezetünk nem rendelkezik azokkal a kimeríthetetlen erővel, amelyekkel a katolikus egyház bír, nincsenek mögöttünk azok a nagy erők, az a sok szerzetes rend, de hála a Mindenhatónak, van olyan elnökünk, kinek herosi munkabírását és határtalan lelkesedését csak csodálattal nézhetjük s aki most minden akadályt legyőzve, megalakítja az új statutumokat, amelyek a magyar zsidóság új közigazgatását fogják megteremteni. Ha ezt tető alá hozza, gyűjtse maga köré a magyar rabbik lelkes és képzett gárdáját és az ő nagyszerű vezérése alatt induljon meg a nagy és szent munka, mely az elszakadt zsidó lelkek ezreit fogja *a zsidósághoz visszahódítani egy szebb és boldogabb zsidó jövőért*.

**Borotválkozzon
ecset, szappan és
viz nélkül**

HEZOLITE
RAPID BOROTVA KRÉMMEL

Ingyen mintát küld a
készítő
Dr. HOLCZER ISTVÁN
Budapest, VI., Teréz-körut 8.

Hitközségi elnökök banketteje

Április 11.-én és 12.-én Stern Samu országos elnök meghívására egybegyültek a magyar neolog zsidóság vezetői, hogy ismételten tanácskozzanak az új alkotmánytervezet munkásságáról. Jelen voltak a budapesti vezérkaron kívül az összes kerületi elnökök és azokkal együtt mintegy 50 hitközségi elnök. A vidéki rabbik szép számmal voltak képviselve és ezek élén Löw Imánuel felsőházi tag.

A konferencia preludiuma volt a leendő alkotmányozó gyűlésnek és izelítőt kaptunk, hogy miként fog festeni a majdani országos nagygyűlés. Már most meg lehet állapítani, hogy a zsidóság Magyarországon az akkori kongresszus óta, 66 év alatt mennyire megmagyarosodott, mondhatni teljesen és tökéletesen. Akkoriban még Pest-Buda volt az ország fővárosa, inkább németajku, mint magyar, a kongresszus hivatalos nyelve is még német volt, míg a mostani értekezlet már külső habitusában is szintiszta magyar és hogy a tárgyalás magyar nyelven folyt, azt külön felemlíteni felesleges, de érdekes volt megfigyelni a szónokok tősgyökeres, zengzetes magyarságát.

Különös egy ilyen rasekol-gyülekezet. Minden egyes rasekol született szónok, nagy gyakorlattal. Mindegyik otthon első ember a saját pátriájában, a tekintélyek csúcsa, de ha nem tud szónokolni, akkor nem választják meg elnöknek. A zsidó hitközség bárhol is a vidéken nem tud elképzelni egy elnököt, aki ne lenne egyszersmind egy orátor. Ezért bátran nevezhetjük a rasekolok kongresszusát a szónokok gyülekezetének. Mégis megtörtént, hogy a sok neves szónok között felűnést keltett dr. O s z m a n Aurél

beszéde a banketten.

Nevezetesen Stern Samu országos elnök az értekezlet tagjait megvendécelte a Goldmark-teremben, ahol tiszteletükre bankettet rendezett. Az első szónok Stern Samu elnök volt, aki ősi magyar szokás szerint, az első poharat az államfőre, nagybányai Horthy Miklós kormányzóra üritette. Majd a szolnoki elnök, dr. Mandel Sándor poétikus, szép beszéddel köszöntötte a vendéglátó házigazdát. Ezután következett dr. Oszman Aurél, aki zamatos magyarságával, sajátos túladunai kiejtésével teljesen lekötötte a hallgatóság figyelmét. Ez a kitűnő beszéd még a debreceni civisek vezérszónokának is becsületére vált volna. Ugylátszik, hogy Oszman dr. különben is nagyon buzgó hithüségében és alkalmunk volt Schönfeld kollegámmal megfigyelni, hogy milyen áhítatos magábaszállással imádkozik ez a kaposvári elnök. Nem tagadom, sosem tudtam volna elképzelni, hogy egy neolog elnök ilyen chaszidikus elmélyedéssel tudjon imádkozni.

Végezetül: Heine egy falusi magányából írt levelében pajkosan odabiggyeszti az aláírása után: „Nur kulinarische Genüsse!“

Ennél a bankettnél megfordítva volt. Élveztük Szántó Jenő, Kiss Arnold, Nagy Andor és a többiek szellemes beszédeit, „aber gar keine kulinarische Genüsse“.

EZÜST

DISZMÚÁRU, EVŐESZKÖZÖK GYÁRI ÁRBAN

SCHLEIFER

EZÜSTÁRUGYÁR, VII., KAZINCZY UTCA 10.

Telefon: 43-5-28

Egy kis disputa

I.

Kedves Kollégám! A „Szombat“ legutóbbi száma igazán finom, de nem mentes a hibától semmiféle halandó, sőt a halhatatlanok sem. Az első cikk azzal kezdődik, hogy Heine egyszer egy zsidó kórház mellett elment s azt mondta a benne levőkről: Szegények, betegek, zsidók — nincs segítség. Heinrich Heine megharagudnék, ha így idézik. Heine nagybátyja, a híres emberbarát Heine Salamon, a hamburgi zsidók számára pompás kórházat építtetett. Ebből az alkalomból írta a tréfás unokaöccs az ő ismert versét, amelyet emlékezetből idézek:

„Ein Hospital für arme, kranke
Juden,
für Menchenkinder, welche dreifach
elend,
behaftet sind mit den bösen drei
Gebreusten,
mit Armut, Körperschmerz und
Judentum,
das Schlimmste von den dreien,
ist das letzte,

A Makkabi sportszervezetet üdvözlő sorában a Makkabi szó így van átírva: מקבי. Rendesen így írják: מכבי. Az utóbbi esetben tudvalevőleg a bibliai mondatnak a rövidítése: מי כמכה באלים. Az előbbi esetben a kalapácsot jelentő מקב szóból származik. Miért választottad a szokatlant?

A Makkabi-küldötteket úgy nevezi a Szombat שליה, talán helyesebb volna צירי. Egyebekben szóbelileg nem mernék neked ennyi kritikát mondani. Különben a szám valóban allright.

Jó „Szombat“-ot kívánok, hűséges barátsággal Bettelheim Samu.

II.

Az érdekes levélre legelőször meg kell jegyezmem, hogy a Szombat alapelve: névvel aláírott cikkekben munkatársaimnak teljes véleményszabadságot engedek — egész a tévedésig. Egyebekben pedig a jeles cikkíróra, dr. Beneschofsky úrra bízom, hogy ő állapítsa meg, vajjon tényleg Bettelheim barátom Heine-idézetére gondolt-e.

Ami pedig barátomnak a „Makkabi“ szó átírására vonatkozó megjegyzését illeti, azt hiszem, hogy ha valójában rövidítés volna ez az elnevezés, rövidítése ennek M(i)Ka(mocha) B(aélim) J(ah), akkor a nagy hősöket úgy kellene nevezni: Mikkabi. Ha azonban a szöveg-

COSULICH LINE

TEL-AVIVBA

KELETI VÁSÁRHOZ

április 24-én és május 1-én
szakszerű vezetéssel olcsó társas-
utazásokat rendezünk a

LLOYD TRIESTINO

közismerten pompás gyorshajóin és

VULCANIA

24000 tonnás moderna oceánjárón.

Felvilágosítás és vásárígazolványok:

Palesztina Gazdasági Bizottság

Budapest, VI Andrassy-út 67. és

COSULICH LLOYD TRIESTINO

hajóstársaságok budapesti irodái:

VII. Thököly-út 2, IV. Váci-utca 17

gyomány mindenütt csak *Makabbi*-ről tud, úgy ez valószínűleg visszavezethető az ellenséget szétzúzó „pöröly” (makkab) elnevezésre. Különösen, ha egy világ-tornász-egyesületet, egy sportoló tömörülést köszöntünk, akkor sokkal stilszerűbb, ha őket hatalmas *kalapácsoknak* tüntetjük fel, nem pedig a nevükben *zsolozsmát* viselő társaságnak.

Igaza van Bettelheim barátomnak, hogy a kiküldötteket úgy is nevezhettem volna: „ciré”, de mivel országunkban a héber nyelv ismerete (meggyőződtem róla) még a legjobbainknál is igen gyenge lá-

bon áll, kiteszem magamat esetleg annak, hogy szótár alapján „Ciré Makkabi” kifejezést esetleg úgy értelmezik, hogy köszöntöm a Makkabi — vajudási fájdalmait.

Befejezem barátom záró szavával. Ő azt mondja, szóbelileg nem merne ilyen kritikát gyakorolni. Hozzátehetem, hogy a régi barátságunk folyamán még azt sem hallottam tőle, hogy szóbelileg mondta volna egy publikációra: alright. Ő hozzá hasonló rettenthetetlen kritikustól elismerést nyerni, még hozzá írásban, tagadhatatlanul megtisztelő, amiért is tisztelettel viszonozom sorait ezzel: Salom.

Ahol a náciakat nem vezeti faji elfogultság...

Az egyik német zsidó lap munkatársa látogatást tett a nemzeti szocialista téli segélyakció központi helyiségében. Beszélgetést folytatott az akció sajtófőnökével, aki rendkívül érdekes kijelentéseket tett a nemzeti szocialista párt jótékonyági szervezete és a zsidó hitközség együttműködésére vonatkozólag.

— *Magától értetődik, — mondta a sajtófőnök, — hogy kötelességünk teljesítésében nem vezet semmi elfogultság, pusztán az emberieség szempontjaira vagyunk figyelemmel. Nyugodtan megmondhatja hittestvéreinek, hogy azok között, akik támogatásra szorulnak, sem felekezeti, sem faji különbséget nem teszünk.*

Arra a kérdésre, hogy a berlini zsidóság milyen mértékben veszi ki részét a „német nép téli segélyakciójából”, az újságíró a következő választ kapta :

— *Az akciót a berlini zsidóság a legmesszebbmenően támogatja. Másrészt azonban a zsidó segélyre szorulókat épp úgy kezeljük, mint a németeket. Egyedül Berlinben eddig*

21.467 zsidó részesült segélyben, ami elég csattanó cáfolata a külföldön szándékosan terjesztett rémhíreknek. Természetesen állandó összeköttetést tartunk fenn a zsidó hitközség segélybizottságával és a közös ügyeket mindig a legnagyobb megértéssel intézzük el.

E rövid beszélgetésből is látható, hogy van egy pont, amelyben a náciak és a zsidók között nincs ellentét, és ez a nyomor. Persze az másra tartozik, hogy ezt a nyomort, amelyet most segélyinjekciókkal próbálnak enyhíteni, nagyrészt a náciak zúditották a zsidóságra...

AZ V. KER. IZR. NŐEGYLET és Leánycsoportja f. hó 22.-én d. u. 5 órakor a Goldmark teremben uzsonnával egybekötött kulturdélután rendez, melyen Stern Samu úr, a P. I. H. elnöke és neje önméltósága is megjelenik és melyen Kóbor Tamás aktuális problémákról fog beszélni. A kulturdélután többi műsorszámja is méltó lesz az egyesület eddigi rendezvényeinek szintjéhez és előreláthatóan nagy szellemi élvezetben lesz része a vendégeknek. Belépő jegy ára uzsonnával együtt P. 2. —

OLVASOM,...

NEM OLVASOM...

Nem olvasom

Az új kongresszusi statutumok feletti tanácskozás Stern Samu elnöklete alatt tudvalevőleg napokig tartott és a tanácskozásban a vidék igen élénken résztvett. A felekezeti közjogi helyzet azonban különös furcsaságot idézett elő. Minden legkisebb hitközségnek van képvisellete, de például a körzeti rabbiknak nem. Fiatal rabbik ott ülnek a zöld asztalnál, de például a mesterük, Hoffer rabbi nem lehet ott. Pedig amikor az oktatásról, a Talmud-tóráról van szó, akkor az összes szakértőket kellene belevonni a tanácskozásba, a szorosán vett jogi formákat mellőzve.

Olvasom

hogyan Haller István, a numerus clausus megalkotója kolostorba vonul. A miniszteri bársonyszéktől a kolostori celláig hosszú az út, sok herce-hurcán, küzdelmen s törvényszéki tárgyalótermek izgalmán keresztül jutott ideig Haller István. A cella a minden-csalódottság, a vezekelni akarás szimbóluma. Vajon, vezeklés közben eszébe jut-e István barátnak szülötte, a numerus clausus, amely túlélte az ő politikai karrierjét s míg alkotóját elborítja lassan a csend és feledés, az él és virul tovább, imént a büvös palackból kibocsátott szellemek?

Olvasom

A gyöngyösi status quo hitközség tekintélyes területű birtokot kapott végrendeletileg két testvértől. Az idealizmus és az erkölcsi értékek megbecsülé-

se mindenkoron jellemezte a zsidó lelkületet. A templom-adományozó, szegény árvalányokat kiházasító, szeretet munkát gyakorló Mordecháj Meisels prágai filantrop, a Hoher rabbi Löw kartársak példája késői követői előtt tisztelettel hajlunk meg.

Nem olvasom

A „Lorántffy Zsuzsanna Egylet” kórházában voltam. A nagyszerű intézmény minden szobájában a betegek lelkületének megerősítésére egy-egy bibliai szózat olvasható. Az egyik szobában azt olvastam: „Az Örökkévaló az én pásztorom.” A másikban: „Szolgáljátok az Örökkévalót alázattal.” Amint látjuk, az idézetek meglehetősen bágyadtak. De ennek a kapcsán kérdezem, miért nem lehetnének ilyen, a betegek fölemelő hatású és vigasztaló igék feltüntetve a Zsidó kórházban és a Szeretet házban? Miért ne legyen a falakon egy-egy könyörgés, amely kifejezné a betegek érzelmeit? Hiszen mi mégis jobb citátumokat tudunk. Miért ne olvashassa a szenvedő a próféta fohászát: „Gyógyíts meg engem, óh Örökkévaló, hogy meggyógyuljak, segíts rajtam, hogy meg legyek segítve.” Vagy milyen szép volna, a zoltárok szava: „Könyörülj rajtam Istenem, mert levagyok sujtva, gyógyíts meg engem, mert megrendült az én belsőm.” Vagy milyen szép ez: „Isten megsegíti őt betegségének kórágán.” Évekkel ezelőtt voltam a siketnémák intézetében és felejthetetlenül megkapott az előcsarnok-

ban olvasható bibliai szó: "Ha hívom őt, felel nekem, nem is hittem, hogy megérti szavamat."

Olvason

Nem mindennapi esetről ad hírt egyik varsói napilap. A napokban a varsói rabbinátusi hivatalban megjelent egy katolikus lelkész és bejelentette, hogy át akar térni a zsidó hitre. Elmondta, hogy egy kis vidéki városban lelkészkedik és régóta érez őszinte vonzalmat a zsidóság iránt. Kolostorban nevelkedett, sem szüleit, sem közelebbi rokonságát soha nem ismerte. Miután azonban körül van mérve, valószínű, hogy zsidóként jött a világra. Nem tudja, hogy miképen került a kolostorba. A rabbinátusnál figyelmzették a lelkészt az áttérés nehézségeire, de a lelkész kijelentette, hogy minden akadályt kész legyőzni, csak hogy zsidó lehessen.

Nem olvason

A Rombach-utcai templomelőjárók meghívására tartott beszédét dr. Hevesi Ferenc azzal kezdte, hogy reá nézve nagy megtiszteltetés, hogy hajdani híres rabbik szószékéről hirdetheti az Igét. A hely konzervatív jellegének megfelelően, okosan, tudással és tehetséggel előadott prédikáció mély benyomást gyakorolt a hallgatókra és olyan lelkesedést váltott ki, aminő a Rombach-utcai templomban már évek óta nem fordult elő. Ugy hírlik, legközelebb dr. Schwarcz Benjámin kér fel vendégszónoknak.

Nem olvason

A Makabbi zsidó világ sportszervezete Budapesten tartott kongresszusa tiszteletére a Pesti Izraelita hitközség előljárósága bankettet rendezett. Többen szónokoltak, leginkább németül. Meg kell állapítani, hogy a német beszédet mindenki megértette, de a hangulat udvariasan hűvös volt. Azután az asztalfő

baloldalán felállott egy kis lengyel doktor, és egyszerre felfigyeltek beszédére. A biblia nyelvén kezdett beszélni. A megújított héber nyelven. Oda figyeltek, 98 százaléka a hallgatóságnak nem értette meg, amit mondott, de a szavak melodiáját meghatottsággal szívta magába mindenki. A szavakat nem értették, hanem az egészet megérezték. Hogyan mondják a régiek? „Szavak amelyek szivből szólnak, szivhez szállnak.“

Olvason

Kramer Miksa, a Chevra elnök dédunokájának esküvőjét ünnepelte. Olyan családi boldogság ez, amelyről a Biblia, a családi élet bensőségének e klasszikus könyve, csak Józsefről kapcsolatban tesz említést: „Harmadizigleni gyermekeket látott és — száztíz esztendőit élt.“ Ha tehát felekezeti közéletünknek általánosan szeretett és tisztelt patriarchája hű marad a bibliai élőképéhez hosszú élet (110 év!) tekintetében is, akkor mégük-unokákban és szép-unokákban is gyönyörködhetik.

Olvason

Dr. Wallenstein Árpád cikket írt az „Orvosi Napló“-ban a népesedésügről. Megállapítja, hogy a világháborúnál és Trianonnál is nagyobb veszedelemre hívja fel a figyelmet a magyarság szaporodásának indexszáma, melyet a gümőkór, a csecsemőhalandóság, az egyse és egyke versenyfutásában, mind inferiorisabb szerepet játszó születésszám megjavítani képtelen. Kár, hogy a tehetséges orvos úr nem foglalkozik ugyan ezen szemszögből a speciális zsidó vallásnak viszonyaival, ahol megállapíthatná, hogy az öngyilkosságok, de főként az egyse, egyke rombolása pusztít sorainkban. A kitérések még a kisebbik baj. A fenti okokból fogynak a zsidók, pusztulnak a hitközségek.

Olvason

Nagy Andor írását „A gabonaértékesítés problémájáról“. A magyar gabonakereskedelem úgyszól-

ván első szakembere súlyos és tanulságos megállapításokat frappáns módon rögzít le. Ama esetleges gyanuval szemben, hogy a cikket nem a *tözsdetanácsos*, hanem a *hitközségi előjáró* írta, utalok *vitéz Mecsér Endrének* a cikkben idézett nyilatkozatára.

Olvason

A mi most készülő középiskolai reformunk, mely többek között a reáliskolákat is megszünteti, teszi aktuálissá, hogy néhány szót szóljunk a világ első héber gimnáziumáról, a tel avivi Herzlia gimnáziumról. Ez az az intézet, mely szerencsésen egyesíti magában a gimnáziumot és a reáliskolát. A két felső osztálya ugyanis két különböző iskolatípust tüntet fel. Van egy irodalmi osztálya, amelyben főleg történelmet, nyelveket és irodalmakat tanítanak és egy reálosztálya, amelyben természettudományokkal, elsősorban matematikával és fizikával foglalkoznak. A gimnáziumnak már az első osztályában tanítják idegen nyelvként az angolt, a harmadik osztályban kötelező tantárgy az arab nyelv, az ötödik osztálytól kezdve az angol mellett egy másik európai nyelvet is tanulnak a diákok, többnyire franciát, vagy olaszt. Említésreméltó, hogy az olasz kormány milyen nagy súlyt helyez arra, hogy a tel avivi gimnázium diákjai olaszul tanuljanak. Az iskola olasz tanárának a fizetését ő utalja ki, s az olasz nyelvkönyveket is ingyen bocsátja a növendékek rendelkezésére. De más kedvezményekben is részesíti az olasz kormány az olaszul tanuló diákokat. Így például, ha Olaszországba akarnak utazni, 75%-os utazási kedvezményt ad nekik.

Olvason

Stern Ábrahám, a zsidó hitközség polgári iskolájának nyugalmazott igazgatója „Emlékek és élmények” címen rendkívül érdekes brosürát írt. A nagy érdemeket szerzett pedagógus rendkívül elkeseredetten kikel az ellen, hogy az ő élete művét: a hitközségi polgárit az előjáróság feloszlatta; reminiscenciái során legynéhány tanárjának a forradalmak idején tanúsított viselkedését igen rikító színben állítja be. Azt hisszük, hogy a szé-

pen megírt művecske némely helyen talán túloz egy kissé, s talán nem egészen tárgyilagos.

Olvason

A német fajelmélet tudósai kezdenek engesztelékenyebb húrokat pengetni. Legutóbb Eugen Fischer fajbiológus, a berlini egyetem rektora Mannheimban előadást tartott az új állam népeségi politikájának előfeltételeiről s természetesen érintette a zsidókérdést is. „Nincs senki közöttünk, — mondotta — akinek mind a 52 őse tiszta germán lett volna, a németeknél oly gyakori sötét hajszin is az északi típusokkal való keveredésre mutat. A zsidók természetesen mások, mint az ily módon keveredett németek, kétségtelen azonban, hogy a zsidóságban is nagy értékek rejtőznek s az is bizonyos, hogy a németek és a zsidó vér kereszteződéséből rendkívül értékes emberfajta keletkezne. Egyáltalán nem lehet azt mondani a zsidókra, hogy értéktelenebb fajta a németnél, csak más fajta. Egy nagy népnek azonban joga és kötelessége ősi fajtisztasága felett örködni, ezért kell elutasítani szigorúan minden keveredést.”

Olvason

Mult héten a hercegprimás előadást tartott a mai tudománytalan időkről, az iskolai oktatás helytelen irányáról és fájdalommal állapítja meg: „a mai katolikusok javarésze szálnalmas tudatlanságot árul el vallási ismeretekben”. Ha a hercegprimás ezt a katolikus vallás tekintetében állapítja meg, holott a társadalom berendezése beleneveli a nem katolikus embert is abba, hogy ismerje a katolikus ünnepeket, a katolikus szokásokat, — akkor mit mondjunk mi, zsidók, arról a veszedelmes tudatlanságról, mely vezető köreinkben uralkodik. A katolikus ignoráns legföljebb nem törődik az egyházzal, de a zsidó „ámháárec” sokszor vezéri szerepet ambicionál a zsidóságban.

Olvason

A német fajtudósok most serényen dolgoznak és egyre-másra látnak napvilágot a fajelméletet tárgyaló, természetesen hitleri szellemben készült könyvek. Legutóbb Herman Gauch professzornak (ki nem professzor Németországban, aki könyvet ír?) jelent meg egy fajelmélettel foglalkozó könyve. Ebből a könyvből tudományosságának jellemzéseül egyetlen mondatot ragadunk ki: „Nincs semmi testi, vagy lelki jellegzetesség, mely az emberiséget az állatvilágtól megkülönböztetné. Ellenben fontos és mélyreható különbségek vannak az északi emberek és az állatok, illetve az alsóbbrendű emberfajtának számító nem északi emberek között.” Ime egy árja tudós „tudományos” megállapítása. . .

Olvason

Az angol lapok nagy részletességgel tárgyalják Ibn Saud szultánnak a jemeni uralkodó ellen indított újabb hadjáratát. Ibn Saud többször megtámadta már Irákot és Transjordániát, a két angol érdekszférába tartozó mandátumterületet és az angolok csak pénzáldozatokkal és kedvező szerződésekkel tudták leszerelni. A nagy hódító az islam legszigorúbb orthodox irányzatának a vahabbizmusnak a hive és teljesen beduin módra él. Ha tehát Prinz Joachim berlini rabbi hirdeti könyvében a mi ősapánkat: Ábrahámot bizonyos fölényel „beduin”-nak tünteti fel, akkor a hatalmas Ibn Saud, akivel a brit világbirodalom oly szívesen él békességben, tulajdonképpen igazolja és fölértékeli Ábrahám beduinságát.

Nem olvasom

Egy berlini ismerősöm, aki most Budapesten van, elmondotta, hogy saját tapasztalatai alapján megállapíthatja, hogy a hitleristák által megkezdett téli segélyakció (Win-

terhilfe) német precizitással és igazán európai becsületességgel hajtatott végre, felekezeti különbségre való tekintet nélkül; a szegény zsidók még macoszt is kaptak. Mi ez? Japulási tünet? Kortes-gesztus a Nyugat felé? A humanizmus egy ideig elfojtható, de végleg még sem elnyomható megnyilatkozása? Ki tudná? — Ugyancsak ez az ismerősöm elmondotta azt a német-zsidó fanyar viccet, hogy Palesztinába kivándorlásra kényszerített német zsidók is elismerik Hitlert Führernek, csak hogy nem egyszerű vezérnek, hanem oda-vezetőnek ismerik el és azt mondják róla: Er ist unser Her-Führer.

Olvason

A multkor megemlítettük a peszachi hírlapi cikkekkel kapcsolatban, hogy milyen széles skálája van a budapesti orthodox hitközség tagjai intelligenciájának, cikket írt a nagytudású elnök, a kitűnő homiletikát mondó rabbi, a jeles jogász, sőt képviselve van a még irni nem tudó bócher is. Most pedig pótolhatjuk a szeriát a Zsidó Ujság szerkesztőjével, akinek lendületes cikke a jubiláló óbudai Freudiger hitközségi elnökről, klasziszt jelent.

Nem olvasom

Most szombaton Kahan-Frankl Mózes, Kahan-Frankl Samu előljáró fia, Frankl Adolf felsőházi elnök unokája, barmicva lett és ebből az alkalomból az orthodoxia elitje előtt talmudikus fejtegetésben is bemutatta szellemi nagykorúságát. A témáját a pesti orthodoxia összes talmud-tudósai igen jól ismerték, mert a régi tradíció szerint, a Peszach ünnepe kitűzött talmudi részlettel, a „szugjoval” azonos volt. Az ifju tehát csak annyi ideig készülődhetett az előadásra, mint az összes jelenlévő szakértők lamdonim, akik örömmel konstatálták, hogy az

uj barmicva már miniatür lamdon, és nagyapja, és apja szellemében fejlődik.

Nem olvasom

Egy fiatal házaspárnál voltam vendégségben a múlt szombaton. A fiatal asszony, pesti értelemben, vallásos családból származik. A szomszéd szobában a huga mégis szorgalmasan irt szombaton. Megismerkedem a helyzettel és kiderül, hogy a leányka kénytelen szombati délután végezni a feladatait, mert *péntektől-vasárnapig* annyi írnia-ló leckét, többek között sok számta-

ni feladatot kapnak, — a zsidó gimnáziumban. Hát kérem szépen ez igazán furcsa! Annál is inkább, mert a gimnázium igazgatójának orthodox allűrjei ismeretesek. Ezzel kapcsolatban eszembe jut *Glücksthal* előljáró ur propozíciója, hogy a leánygimnáziumban ne legyen sem szombat, sem vasárnap tanítás. Ezt a tervet, mint zsidó reformot, barátságtalanul fogadták. A kislányka szombati számtani dolgozata azonban bizonyítja: hogy a zsidó reform intézkedést meg kell valószínűsíteni — az orthodox vallásosság érdekében.

A VAC TENISZ ÉS VIVÓ HÁZIVERSENYEI. A Vivó és Atletikai Club április 21--29-ike közötti napokon tartja házitennisz-versenyeit az Abonyi utcai pályáján. A versenyen a VAC-ba most belépő tagok is indulhatnak. — A VAC házivivó versenyét április 12-én és 14-én este 7 órai kezdettel tartja Wesselényi-u. 44. szám alatti vivóteremben. A verseny döntője szombaton április 14-én este fél 9 órakor kerül sorra.

AZ IZRAELITA MAGYAR IRODALMI TÁRSULAT 1934. április 25-én, d. u. 6 órakor a Pesti Izr. Hitközség disztermében (VII. Sip-u. 12. II. em.) Felolvasó ülést tart. 1. György Oszkár: Két francia zsidó költő verseiből (Edmond Fleg és André Spire). 2. Sass Irén: Egy novella. 3. Fürth Margit: Versek. 4. Csermely Gyula: Egy novella. 5. Somlyó Zoltán: Versek. Vendégeket szívesen látunk. — Belépődíj nincs.

PETICIÓT ADTAK BE a Szekeres Jenő elnöklete alatt megalakult új mátyásföldi templomegyesület ellen. Dr. Gold Simon elnöklete mellett a Községi Kerületi bíróság a peticiót elutasította.

NYILATKOZAT. Az „Országos Egyetértés” f. hó 13.-án megjelent számában „Döntő sikert aratott az Egyetértés akciója, a Cosulich Line leszállította árait” címmel közzétett cikkében azt állította, hogy az ő előbbi lappéldányaiban megjelent támadó cikkei következtében a Cosulich Line leszállította a Triest-palesztinai hajójáratának viteldíját. Ezenel kijelentjük, hogy nevezett lapnak ez az állítása a valóságnak nem felel meg, mert a mi palesztinai viteldíjaink továbbra is ugyanazok, amelyek voltak a múltban. Ugyanis a III. osztályú hajójegy Triestből Palesztinába és onnét vissza (2 és 4 ágyas kabinokban való elhelyezés-

sel) és a tengeri út alatt ellátással együtt, beleértve a kikötőilletékeket is, 355.— pengő. Ha valaki csoportutazásban vett részt, akkor úgynevezett csoportkedvezményvel kiállított vasútjegyet, a részvételi díj 375.— pengőt tett ki. Ezek az árak vannak érvényben már évek óta és ezek az árak továbbra is változatlanok. Az Országos Egyetértéssel egyébként hirlapi polémiába bocsájtkozni nem kívánunk, csak annyit jegyzünk meg, hogy a bennünket alaptalanul támadó cikkei nyomán ellene a törvényes birói eljárást ügyvédünk útján folyamatba tettük.

UTAZÁS A TEL-AVIVI MINTAVÁSÁRRA. A tel-avivi mintavásár alkalmából az első nagyobb csoport folyó hó 10.-én indult el Tel-avivba. A körülbelül ötven főből álló társaságot, melynek tagjai elsősorban a magyar cégek megbízottai, a Magyar Cionista Szövetség Palesztina Gazdasági Bizottsága, mint a tel-avivi vásár hivatalos magyarországi képviselője szervezte. Arra a nagy érdeklődésre, mely a tel-avivi vásár és egyáltalában Palesztina iránt minden körben megnyilvánul elég megemlíteni, hogy az április 17-én induló hajóra már hetekkel ezelőtt minden helyet lefoglaltak. A legközelebbi utazások folyó hó 24-én és május 1-én indulnak Budapestről. A 24-én induló csoportot dr. Fodor Lajos ur vezeti és a vezető személye, valamint a vásár vonzóereje nagy érdeklődést váltott ki az érdekelt körökben. A vásár hivatalos képviselője minden tekintetben rendelkezésre áll az érdeklődőknek, utazási, valamint palesztinai szárazföldi tura ügyekben és mindent elkövet, hogy a fennálló akadályok ellenére az érdeklődők összes igényeit kielégítse. Hivatalos órák Andrassy út 67. alatt d. e. 8—12 óra között.

Bródy Sándor körül

Kaczér Vilmos kitünő szerkesztésében megjelenő a „Toll” című folyóiratban hosszabb tanulmány jelent meg Komlós Aladár neves esztétikus tollából Bródy Sándorról. A tanulmány az elhunyt író életművében és élettörténetéből kiemeli a zsidó mozzanatokot is. Megállapítja, hogy „Timár Liza” című darabjában a meggazdagodott zsidó snobizmusát mutatja be torzítva és túlozva és elrejtett tanulságul a zsidó nevelés alapjának a faji hűséget ajánlja. Amikor a világháború következtében menekült galíciaiak ezrei kényszerültek Magyarországra, akkor Bródy az akkori hivatalos zsidóság jóhiszemű, de rendkívül szűkkörű véleményével szemben védelembe veszi őket, meglátja sorsukban a nagy tragikumot. A műveiben szereplő zsidó alakokat bátran rokonszenvesnek állítja oda, de azért, hogy a zsidó olvasók el ne bízzák magukat, vagy hogy ne vádolhassák őt magát tulságos filozofizmustal, itt-ott közbeszúr egy-egy kötekedő, sőt néha sértő megjegyzést a zsidóságról. Természeténél fogva az anyagiakhoz tapadó, a földi élvezeteket mindenek fölé helyező volt és ilyennek mutatkozik írásaiban is. Bármilyen népszerű is volt, lényegében véve érvényesülési szempontból kielégítetlennek érezte magát. Azt hitte, hogy érvényesülése legfőbb akadálya zsidó léte. Miért nem hagyta tehát el hitét, amint ezt 50-40 évvel ezelőtt annyi író, művész és tudós megtette? Lehet, hogy Tiszaeszlár emléke tartotta meg zsidónak, de lehet, hogy egy igen egyszerű, de általa mélységesen tisztelt öregasszony tartotta vissza a kitéréstől: édesanyja. Mindez azonban nem akadályozta meg, hogy egy cikkében látszólagosan komolyan ne ajánlja a magyar zsidóknak, hogy magyarságuknak maradéktalan kidomborítására és a magyarsággal való teljes beolvadás bizonyítására vegyék fel tömegesen a keresztiséget. Ebből az utolsó példából is azt látjuk, hogy Bródy Sándor írásaival is úgy vagyunk, mint Ady költeményeivel, vagy — si licet componere — Goethe műveivel, vagy a Talmuddal: mindenre lehet benne kadenciát találni, minden dolog található benne, sőt az ellenkezője is.

Epen ezért méltán kellemetlen feltűnést fog kelteni Komlós tanulmányában az a mód, amellyel Bródy Sándor egész személyét és egyéniségét, költészeti értékét „méltatja”. Ez az értékelés majdnem olyan jóindulatú, mint amilyennel találkozunk Adolf Bartels ismert német kriti-

kusnak, a mai német hitlerizmus egyik előfutárjának Heine-ről szóló tanulmányában, amelynek alciméül az író ezt a megjelölést tette: „Auch ein Denkmal.” Komlós tanulmányában a kritika nagytömegűen minden bohémia, minden komolyrak nem veendő mókás megjegyzés erkölcsi defektussá válik. Ez a lecsepülés akkor lenne értékes zsidó szempontból, ha azt hangoztatná: ami visszásság volt Bródy lényében, ez onnan ered, mert erőnek erejével, megerőltetett tempóval, a fejlődést átugorni akarva akart asszimilálódni, és ezért sokkal sexuálisabbnak, sokkal élv-vágyóbbnak akart feltűnni, mint amilyen tényleg volt, ő, egy háromezeréves szellemiséggel átítatott ősök késői ivadéka. Ha egy keresztény ember írta volna ezt a tanulmányt, akkor talán antiszemitanak tartanák. Most már csak az hiányzik, hogy egy keresztény író megvédje majd Bródy Sándort és bebizonyítsa lélektani alapon, hogy a zsidó író azért volt olyan szigorú véle szemben, hogy ne lássék elfogultnak.

A „Szombat” nem irodalmi szemle és azért nem foglalkozhatunk tovább a dologgal, és csak azzal a melancholikus megjegyzéssel fejezzük be sorainkat: Milyen jó volt nekünk, magyaroknak, zsidóknak, amikor még Bródy Sándort körülrajongták szép színésznők, politikusok, bankvezérek, milyen fiatalok és milyen reményteljesek voltunk még akkor, mi ötven-hatvan évesek! Hogy műveinek egy része elavult? Legyünk műveltek és idézzük Schillernek ismert mondását: Aki kora legjobbainak eleget tett, az minden időkre élt.

KRAMMER MIKSA DÉDUNOKÁJÁNAK ESKÜVŐJE. Vasárnap déli 1/212-kor ritka ünnepség színhelye volt a Dohány-utcai zsinagóga. A Szentegylet ősz elnökének dédunokája esküdött örök hűséget dr. Heves Kornél szolnoki főrabbi fiának. A templom zsufolásig megtelt a barátok és tisztelők tömegével, akik részt kértek a boldog dédnagypapa örömeiben. Az esketést dr. Heves Kornél, az örömapa végezte, Linczki főkantor kíséretével.

Husz év a zsidó köz szolgálatában

Óbudai Freudiger Ábrahám jubileuma

A budapesti orthodox hitközség ünnepélyes közgyűlés keretében köszöntötte óbudai Freudiger Ábrahám elnöki működésének 20 éves jubileumát. A felhangzott beszédekből, a felekezeti sajtóban megjelent ünnepi cikkekből kicsendült az őszinte tisztelet, a jubiláns igazán nagy érdemei iránt. A nagy építőnek jellemzésére azt irták: „Si vis monumentum, circumspice“ (Ha emléket akarsz látni, nézz körül) Aki a hazai orthodoxia és különösen a budapesti orthodox hitközség történetének legutóbbi negyedszázadát ismeri és szemlét tart ennek az időnek eredményei és alkotásai fölött, mindennütt a jubilánsnak működését és irányítását fogja felismerni. Megadatott neki az, a közéletben ritka áldás, és különösen a felekezeti közéletben páratlan jelenség, hogy ő, egy nagy apának méltó fia, méltó utánpótlást nevelt magának, mert két fia közül bármelyik alkalmas volna atyja művének folytatására, az ő pozíciójában. Mindez, a felekezet nagy öröme, egyelőre csak elméleti fejtegetés, mert a jubiláns, 66 éves korában, testben és lélekben töretlen. És hogy ilyen maradjon még soká, az a szó szoros értelmében Izraelnek közóhaja, amelyet egy kabalisztikus mondás szerint a sorsot formáló Mindenható is tekintetbe vesz és tekintetbe vegyen is.

Lélekemelő diszülés keretében ünnepelte vasárnap, e hó 15.-én a budapesti orthodox hitközség annak 20-ik évfordulóját, hogy elnöke: óbudai Freudiger Ábrahám megszakitás nélkül e hitközség élén áll. Az ülést Deutsch Géza hitközségi alelnök vezette és üdvözölte a jelenlevőket.

Az országos orthodox központi iroda képviselőjében Frankl Adolf elnök, felsőházi tag és dr. Reiner Imre jogtanácsos jelentek meg. A rabbiság tagjai teljes számban voltak jelen Sussmann Viktor rabbi vezetése alatt.

Amikor Kahán-Frankl Samu vezetés alatt álló küldöttség élén óbudai Freudiger Ábrahám elnök a diszülésen megjelent, a küldöttségek vezetői sorra mélt-

tatták óbudai Freudiger Ábrahám kiváló közhasznú működését.

Frankl Adolf felsőházi tag, az orthodox központi iroda és a hazai orthodox zsidóság üdvözlését tolmácsolta. A hitközség választmánya nevében pedig — mint ennek legrégebbi tagja — az ősz Deutsch Vilmos üdvözölte nagy szeretettel a jubiláló elnököt.

Óbudai Freudiger Ábrahám hosszabb beszédben és mélyen meghatva mondott köszönetet. Hangoztatta, hogy az elnöki működése alatt elért sikerekért a hitközség áldozatkész tagjait illeti elsősorban minden érdem. **Köszönetét nyilvánította továbbá a zsidó felekezeti sajtónak,** amely majdnem kivétel nélkül — dacára annak, hogy más irányzatot képvisel, mégis — lojális magatartást tanúsít a pesti orthodox hitközséggel szemben, ami egyúttal beismerése annak, hogy a hagyományhű zsidóság a zsidóságnak alapkövét képezi.

Számos üdvözlő távirat közül felolvasták Dr. Tóth István vallás- és közoktatásügyi államtitkár meglehangú üdvözlő sorait, amelyek a kultuskormány elismerését fejezték ki kiváló működése iránt. A kongressusi országos iroda és a pesti izr. hitközség két táviratban gratulált. Részint sürgönyben, részint levélben gratuláltak: Strasser Salamon debreceni orth. főrabbi, Dr. Lőw Immanuel szegedi főrabbi, felsőházi tag, Sándor Pál országgyűlési képviselő, Hartstein Lajos, az orth. központi iroda alelnöke, Szántó Jenő, a kongressusi országos iroda alelnöke, Dr. Kiss Arnold, a budai izr. hitközség vezető főrabbi, stb.

A diszülés a templomi énekhar által előadott zsoltár elhangzása után a Hymnus akkordjaival fejeződött be.

A diszülés után a Budapesti Orthodox Zsidó Nőegylet küldöttsége, Bárkány Arminné elnöknő vezetésével tisztelettel óbudai Freudiger Ábrahám lakásán és szívélyes gratulációját kifejezve, díszes kiállítású üdvözlő iratot nyújtott át.

Este a jubiláló elnök barátai és tisztelői bankettet rendeztek és tiszteletük jeléül egy művészién készült nyolcágú oszlopon nyugvó — ezüst Menórát nyújtották át.

A banketten Schlesinger Adolf pénzügyi előjáró, Steif Jonathán rabbi, Klein Márkus iskolaszéki elnök, Dr. Deutsch Adolf iskolaigazgató és Korein Dézső köszöntötték a jubilánst.

✱

A Pesti Izr. Hitközség a következő sürgönyt küldötte:

**Óbudai FREUDIGER ÁBRAHÁM úrnak
a budapesti orthodox hitközség elnökének.**

B u d a p e s t

Nagyérdemű elnöki működésének huszadik évfordulója alkalmából hittestvéri szeretettel, őszinte nagyrabecsüléssel küldjük legbensőbb üdvözléteinket és szerencsekívánatainkat. Elnöki működése husz éve során csak áldást, üdvöt hozott nemcsak a bölcs vezetése alatt álló budapesti orthodox hitközségre, hanem az egész magyar zsidóságra, felekezetünkre ép úgy, mint szeretett hazánkra. Kisérje a Mindenható áldása további működését, hogy hitközségünkkel eddigi megértő harmóniában közösen szolgálhassuk felekezetünk és hazánk javát.

Pesti izr. hitközség előljárósága:

Stern Samu elnök Eppler Sándor főtítkár

A régi eretnek és mai válfaja

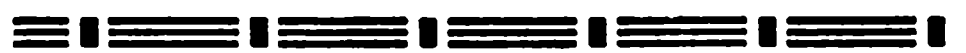
Ezernyolcszáz évvel ezelőtt Rabbi Elisa eretnek tanokat kezdett hirdetni és elpártoló „Ácher” lett. Nem arra tanította az ifjakat, hogy a Tórában buzgólkodjanak, hanem elküldte őket mesterembereknek. Ez történt a hadriánusi zsidó katasztrófa után.

A hitleri zsidó összeomlás után Rabbi Joachim Prinz Berlinben egy könyvet írt, amelyben ugyancsak Ácher-nek mutatkozik. A mi ősapáink az ő számára csak egyszerű beduinok voltak, Dávid király furfangos, a nőket szerető keleti tiránus. A modern Ácher arra tanítja az ifjuságot, hogy elég volt a szellemiségből, legyünk parasz-
tok, testemberek.

Egy berlini ismerősöm azonban a következőt hozta hírül: Prinz most jött Palesztinából, ezren és ezren várták a pályaudvaron. Prinzet mindenki szereti, de a

gyermeknek egyenesen bálványoz-
zák. Prédikációi előtt egy órával megtelek a templom vagy a tere, ahol beszél, de az első öt sor a gyermekek számára van fenntartva. A gyermekek számára az elmúlt Peszachkor is nagy anyagi áldozatokkal, saját zsebéből, gyönyörű szédert rendezett. Bebörtönöztek hat hónappal ezelőtt egy ártatlan embert, felesége és gyermekei kétségbeeséssel gondoltak arra, mi lesz velük. Amikor ő ezt megtudta, saját zsebéből havonként 160 márkát folyósított az inséges családnak, amíg a családfő ki nem szabadult.

Az ókori Áchérnél az ő hűséges tanítványa: Rabbi Méir tovább tanult, s amikor eszesek elítélték emiatt, ő azt felelte: „Én az ő tanításaira tekintek, nem pedig a cselekedeteire.” A modern Ácher esete pedig így szól a mi papjainkhoz: „Nem ér a legszebb szónoklat semmit, ha nincs mögötte jótett, tanuljatok a modern Áchértől: induljatok az ő cselekedetei után, nem pedig szavai után.”

Dr. MOLNÁR JENŐ, a „Borsszem Jankó” elhunyt főszerkesztője siremlékének felavatása f. hó 22.-én, déli 12 órakor lesz a rákoskeresztúri temetőben (15. parcella).

HALALOZÁS. Súlyos gyász érte a Munk, a dr. Kahan és Pál családokat: Pál Árpád, a Csongrádmegyei Cukorgyár Rt. cégvezetőjének tragikus halálával. Az élete virágában váratlanul elhunytban Munk Ili férjét siratja, kivel néhány hét előtt lépett boldog házasságra. Munk Gábor, a pesti zsidó közélet lelkes munkása vejét, dr. Kahan Nison, Munk Miklós és Munk Lajos sógorukat gyászolják. Óriási részvét mellett folyt le temetése vasárnap délelőtt. Dr. Fischer Gyula főrabbi gyászbeszédében igyekezett tompítani a mélyen sujtott családnak döbbenetes fájdalmát. Osztatlan részvét veszi körül a gyászborult hozzátartozókat.

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. KENÉZ-KURLÁNDER EDE, Budapest, VI. gr. Zichy Jenő u. 43.

Telefon: Aut. 27-1-35. — Az előfizetés ára: egéaz évre 30 pengő, egyszerű papíron 20 pengő.
Postatakarékszámja szám 1/760

Neufeld Zoltán (PANNONIA) nyomda Budapest, VII. Rombach u. 8. — Telefon: József 42-3-09.